

การใช้ 'เซฟเฮาส์' ที่ขัดต่อกฎหมายคุ้มครองสิทธิเสรีภาพประชาชน

12.05.22 | 09:19 น.

ปัจจุบันมีข่าวการร้องเรียนขอความเป็นธรรมจากประชาชนอยู่เสมอ ว่ามีกลุ่มบุคคลอ้างว่าเป็นเจ้าหน้าที่ตำรวจแต่งกายนอกเครื่องแบบเข้าไปตรวจค้น จับกุมบุคคลในเคหสถาน โดยไม่มีหมายค้นและหมายจับ และไม่ยอมแสดงบัตรประจำตัว เมื่อจับตัวผู้ต้องหาได้แล้ว แทนที่จะนำตัวส่งพนักงานสอบสวนต่อไปกลับนำตัวไปควบคุมตัวไว้ที่สถานที่ลับซึ่งอาจจะเป็นบ้านหรือห้องในโรงแรมหรือรีสอร์ท แล้วทำการบังคับขู่脅ผู้ถูกจับรวมทั้งการทำร้ายร่างกายด้วยวิธีการต่างๆ ที่รุนแรง เพื่อให้ผู้ถูกจับรับสารภาพว่ากระทำผิดซึ่งมักจะเป็นความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยผู้ถูกจับอาจเกี่ยวข้องกับยาเสพติดหรือไม่เคยเกี่ยวข้องกับก็ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะมีการขู่脅เรียกร้องเอาเงินจากผู้ถูกจับเพื่อแลกกับการปล่อยตัวไม่ดำเนินคดีอาญา หากไม่มีเงินก็ยังบังคับให้ติดต่อโทรศัพท์ให้บุคคลในครอบครัวหรือญาติพี่น้องหาเงินมาให้จนเป็นที่พอใจ จนในที่สุดผู้ถูกจับหรือญาติพี่น้องจำต้องหาเงินมาให้เป็นที่พอใจแล้วปล่อยตัวไปโดยไม่ดำเนินคดีอาญาตามกฎหมาย

แต่บางครั้งกลุ่มบุคคลดังกล่าวได้ใช้วิธีการรุนแรงจนผู้ถูกจับถึงแก่ความตายแล้วนำศพไปทำลายหรือซ่อนเร้นเพื่อปกปิดการกระทำผิด เมื่อญาติผู้ตายติดตามไปสถานีตำรวจเจ้าของท้องที่ก็ไม่ปรากฏหลักฐานว่าได้มีการนำผู้ถูกจับไปยังที่ใด ต่อเมื่อญาติได้ร้องเรียนผ่านสื่อมวลชนจึงได้มีการจับกุมดำเนินคดีพนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าว และนำไปค้นหาศพต่อไป

เรื่องที่น่าสนใจอย่างยิ่งก็คือ เรื่องที่ร้องเรียนกล่าวหาว่ากันมักจะเกิดขึ้นในสถานที่เรียกกันแพร่หลายว่า "เซฟเฮาส์" ก็ทำให้มีข้อพิจารณากันว่า "เซฟเฮาส์" นี้คืออะไร และมีกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับของทางราชการบัญญัติรับรองไว้อย่างถูกต้องหรือไม่

ผู้เขียนได้พิจารณาจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาซึ่งเป็นกฎหมายหลักพื้นฐานในการดำเนินคดีอาญาของตำรวจ-อัยการ-ศาล ก็ไม่ปรากฏว่ามีบทบัญญัติมาตราใดได้กล่าวถึงการใช้ "เซฟเฮาส์" เป็นเครื่องมือในการสอบสวนผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดไว้แต่อย่างใด ได้สอบถามนายตำรวจผู้ทรงคุณวุฒิชั้นผู้ใหญ่หลายท่านว่ามีระเบียบข้อบังคับใดของราชการตำรวจที่อนุญาตให้ใช้ "เซฟเฮาส์" ในการดำเนินคดีอาญาไว้อย่างหรือไม่ และมีรูปแบบเป็นอย่างไร ก็ไม่ปรากฏว่ามีระเบียบข้อบังคับของทางราชการได้กล่าวถึงเรื่องนี้ ได้ทราบว่าเป็นวิธีการปฏิบัติกันเองที่เพิ่งปรากฏในระยะหลังๆ มานี้เองกลุ่มบุคคลที่อ้างตนว่าเป็นเจ้าหน้าที่สายลับหรือเจ้าหน้าที่สายอื่นๆ เช่น ฝ่ายปราบปรามก็ได้ รวมทั้งในกรณีคดีสำคัญๆ ที่ประชาชนสนใจติดตามอย่างมาก เมื่อจับผู้ต้องหาได้แล้ว แต่ไม่ประสงค์ให้สื่อมวลชนหรือประชาชนทราบเพราะต้องการสอบปากคำผู้ต้องหาให้เสร็จเรียบร้อยเสียก่อน โดยผู้ทำการสอบปากคำผู้ต้องหาอาจเป็นพนักงานสอบสวนหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ก็ได้ จากนั้นจึงนำไปเผยแพร่ข่าวการจับกุมตัวให้สื่อมวลชนเผยแพร่ข่าวให้ประชาชนทราบ

เมื่อพิจารณารูปแบบการปฏิบัติการใช้เซฟเฮาส์ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งนั้น เซฟเฮาส์น่าจะหมายถึงการสอบปากคำผู้ต้องหา พยานหรือบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น บุคคลต้องสงสัยที่ยังไม่ถูกแจ้งข้อหาตามกฎหมายโดยไม่ใช้สถานที่ปกติของทางราชการ เช่น ใช้โรงแรม รีสอร์ท ฯลฯ โดยไม่ดำเนินการที่สถานีตำรวจหรือสถานที่ทำงานของตำรวจหน่วยอื่นๆ ที่มีอำนาจหน้าที่ดำเนินคดีอาญา ดังนั้น เซฟเฮาส์นี้อาจจะเกิดจากเจ้าหน้าที่ตำรวจหลายฝ่าย เช่น ฝ่ายสืบสวน ฝ่ายปราบปราม เจ้าหน้าที่ตำรวจ ดชด. ฯลฯ ที่ทำหน้าที่สืบสวนปราบปรามยาเสพติด หรือโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจที่เป็นพนักงานสอบสวนโดยตรงก็ได้

และการใช้เซฟเฮาส์นี้อาจเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ชอบด้วยกฎหมายก็ได้

การใช้เซฟเฮาส์ที่ชอบด้วยกฎหมายก็เช่นการดำเนินการโดยพนักงานสอบสวน ตามมาตรา 130 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งทำการสอบปากคำผู้ต้องหา

พยาน หรือบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องโดยกระทำเป็นความลับ เพราะไม่ต้องการให้สื่อมวลชนหรือประชาชนทราบจนกว่าจะดำเนินการสอบปากคำบุคคลดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 130 บัญญัติให้อำนาจพนักงานสอบสวนไว้ว่า "ให้เริ่มทำการสอบสวนโดยมิชักช้า จะทำการในที่ใดเวลาใด แล้วแต่จะเห็นสมควร โดยผู้ต้องหาไม่จำเป็นต้องอยู่ด้วย"

ดังนั้น พนักงานสอบสวนจึงมีอำนาจนำตัวบุคคลดังกล่าวไปทำการสอบปากคำในเซฟเฮาส์ ซึ่งอาจเป็นสถานที่นอกสถานที่ทำการปกติของพนักงานสอบสวนหรืออาจเป็นสถานที่ในสถานที่ตำรวจก็ได้แต่มิใช่ห้องทำการปกติในการสอบปากคำผู้ต้องหาหรือพยานคนอื่นๆ โดยพนักงานสอบสวนเห็นว่าจำเป็นแก่การสอบสวนแต่ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องตามกฎหมายที่มีวัตถุประสงค์คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาอย่างเคร่งครัดด้วย เช่น สิทธิผู้ต้องหาที่จะมีสิทธิได้พบศาลโดยเร็วเพื่อให้ศาลได้สวนถึงเหตุผลการจับกุมและการคุมขังผู้ต้องหา ทั้งนี้ ตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.1966 ที่ประเทศไทยร่วมเป็นรัฐภาคี ข้อ 9 (3) บัญญัติว่า "บุคคลใดที่ถูกจับกุมหรือควบคุมตัวในข้อหาทางอาญา ย่อมต้องถูกนำตัวไปศาล หรือเจ้าหน้าที่อื่นโดยพลันเพื่อที่จะมีการใช้อำนาจทางตุลาการและได้รับการพิจารณาคดีภายในเวลาอันสมควรหรือมีการปล่อยตัว ฯลฯ"

สิทธิที่จะได้พบศาลโดยพลันเพื่อไต่สวนเหตุผลในการจับกุมตัวนี้ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 87 วรรคสอง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งบัญญัติว่า "ในกรณีที่ผู้ถูกจับไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวและมีเหตุจำเป็นเพื่อการสอบสวนหรือการฟ้องคดี ให้นำตัวผู้ถูกจับให้ศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน ตามมาตรา 83 ฯลฯ"

มาตรา 87 วรรคสองนี้ แต่เดิมให้อำนาจพนักงานสอบสวนควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ได้ถึง 7 วันเพื่อทำการสอบสวน แต่เมื่อประเทศไทยเข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศดังกล่าวได้แก้ไขกฎหมายมาตรานี้ใหม่ให้สอดคล้องกัน โดยให้อำนาจควบคุมตัวไว้ได้เพียง 48 ชั่วโมง จากนั้นต้องนำตัวไปศาลเพื่อไต่สวน เหตุผลความจำเป็นในการควบคุมตัวโดยทันที หากมีความจำเป็นต้องควบคุมตัวต่อเมื่อประโยชน์ในการสอบสวน ก็ต้องได้รับความเห็นชอบจากศาลโดยออกหมายขังไว้ระหว่างการสอบสวนตามกำหนดระยะเวลาที่มาตรา 87 บัญญัติ

การนับระยะเวลา 48 ชั่วโมงนี้ มาตรา 87 ให้นับตั้งแต่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปขังที่ทำการของพนักงานสอบสวน ดังนั้น หากเจ้าหน้าที่ตำรวจทั่วไปหรือพนักงานสอบสวนจับกุมผู้ต้องหาได้ แต่มิได้นำเข้าไปยังที่ทำการปกติ เช่น สถานีตำรวจ ระยะเวลา 48 ชั่วโมง ก็ยังไม่ได้เริ่มนับ ทำให้ผู้ต้องหาเสียสิทธิที่จะพบศาลโดยพลันตามข้อ 9 (2) แห่งกติกาฯ และตามมาตรา 87 วรรคสอง ซึ่งเป็นมาตรการสำคัญในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกจับตามมาตรฐานสากล มาตรา 130 ที่ให้อำนาจพนักงานสอบสวนจะสอบสวนที่ใด เวลาใด ตามแต่จะเห็นสมควร มิได้ให้อำนาจพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนผู้ต้องหาโดยไม่ต้องปฏิบัติตามมาตรา 87 วรรคสองแต่อย่างใด

อนึ่ง นอกจากเจ้าหน้าที่ตำรวจที่มีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาเพื่อสอบปากคำเกี่ยวกับข้อหาว่ากระทำผิดแล้ว ยังมีเจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งได้รับแต่งตั้งจากเลขาธิการ ป.ป.ส. ตามประมวลกฎหมายยาเสพติด พ.ศ.2564 มาตรา 1 และมีอำนาจสอบปากคำผู้ต้องหาได้ตามมาตรา 11/1 (8) โดยมีอำนาจควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้ตามมาตรา 11/1 (4) เป็นเวลาไม่เกินสามวัน เมื่อครบกำหนดก็ต้องส่งตัวผู้ถูกจับไปยังพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจและกฎหมายมิให้ถือว่าการควบคุมตัวไว้เป็นเวลา 3 วันนั้นเป็นการควบคุมตัวของพนักงานสอบสวนด้วย

ดังนั้น เจ้าพนักงาน ป.ป.ส. ก็ต้องระมัดระวังมิให้ละเมิดสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของผู้ต้องหาเช่นเดียวกับพนักงานสอบสวนเช่นกัน

มาตรการพื้นฐานอื่นๆ เพื่อคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ต้องหาก็เช่น มาตรา 7/1 ผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาซึ่งถูกควบคุมหรือขังมีสิทธิแจ้งหรือขอให้เจ้าพนักงานแจ้งญาติให้รับทราบการถูกจับและสถานที่ถูกควบคุมในโอกาสแรก สิทธิพบและปรึกษาทนายความ สิทธิให้ทนายความหรือหรือผู้ที่ตนไว้วางใจเข้าฟังการสอบปากคำตนได้ในชั้นสอบสวน สิทธิได้รับการเยี่ยมหรือติดต่อกับญาติได้ตามสมควร สิทธิได้รับการรักษาพยาบาล ฯลฯ นอกจากนี้มาตรา 135 บัญญัติว่า "ในการถามค่าให้การผู้ต้องหา ห้ามมิให้พนักงานสอบสวนนำหรือจัดทำให้การใดๆซึ่งเป็นการให้คำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง ทรมาน ใช้กำลังบังคับหรือกระทำโดยมิชอบประการใดๆ เพื่อจูงใจให้เขาให้การอย่างใดๆ ในเรื่องที่ต้องหา นั้น"(ดังเช่นการที่สถานีตำรวจแห่งหนึ่งได้ใช้วิธีการทรมานผู้ต้องหาคดียาเสพติดโดยใช้ถุงดำคลุมศีรษะเพื่อให้ผู้ต้องหาให้ข้อเท็จจริงบางอย่างที่ตนต้องการทราบจนผู้ต้องหาถึงแก่ความตาย)

ดังนั้น การใช้เซฟเฮาส์โดยพนักงานสอบสวนก็ต้องกระทำในเวลาอันจำกัดเพื่อให้ผู้ต้องหาเสียสิทธิต่างๆ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 87 และมาตรา 7/1 มิฉะนั้น ถือได้ว่าเจ้าพนักงานผู้ที่เกี่ยวข้องได้ละเมิดสิทธิพื้นฐานของผู้ต้องหาอาจมีความผิดทางอาญาทางวินัยข้าราชการและสำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่ทำการไม่ชอบดังกล่าว รับผิดทางแพ่งด้วย

ส่วนการใช้เซฟเฮาส์โดยเจ้าพนักงานตำรวจฝ่ายอื่นๆ ที่มีใช้พนักงานสอบสวน เช่น ฝ่ายสืบสวน ฝ่ายปราบปราม โดยไม่นำไปยังที่ทำการของทางราชการเพื่อพบพนักงานสอบสวน ซึ่งเป็นการขัดกับกฎหมาย มาตรา 83 ซึ่งกำหนดให้เจ้าพนักงานผู้จับต้องแจ้งให้เขาทราบว่าถูกจับแล้วส่งให้ไปยังที่ทำการของพนักงานสอบสวนหรือกรณีจำเป็นจับตัวผู้ต้องหาไปก็ได้ และมาตรา 84 บัญญัติว่า ถ้าผู้ถูกจับได้ให้คำรับสารภาพของผู้ถูกจับว่าตนได้กระทำความผิดห้ามมิให้รับฟังเป็นพยานหลักฐาน ดังนั้น การพยายามทำให้ผู้ถูกจับรับสารภาพด้วยวิธีใดๆ โดยเฉพาะการใช้ความรุนแรงย่อมเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และการใช้เซฟเฮาส์เป็นเวลานานๆ ย่อมขัดต่อกฎหมายพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพผู้ต้องหาหรือผู้ถูกจับตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 7/1 มาตรา 87 และมาตราอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงสมควรทบทวนอย่างจริงจังว่าสมควรใช้เซฟเฮาส์หรือไม่ ประการใด ถ้าเป็นการกระทำโดยไม่มีอำนาจและผิดกฎหมายก็ต้องมีคำสั่งห้ามเด็ดขาด หากกรณีพนักงานสอบสวนจำเป็นต้องใช้เพื่อประโยชน์ในการสอบสวน ก็ต้องกำหนดระเบียบข้อบังคับให้เจ้าพนักงานตำรวจที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามกฎหมายและมาตรฐานสากลที่มุ่งหมายคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอย่างเคร่งครัดด้วย